

Bibliavasárnap

► ApCsel 7,22–28

„De nem értették meg”

A vasárnap jellege

A bibliavasárnap az ige ajándékára irányítja figyelmünket. Ünnepe ez annak, hogy Isten szól – szól hozzánk, és szól általunk. A Szentírás nem csupán történeti vagy irodalmi dokumentum, hanem Isten élő és ható szava, amely által Isten ma is munkálkodik. A bibliavasárnap kapcsán (mely eredetileg bármely, nem nagyünnepi vasárnapon megtartható) kialakult az a szokás, hogy október utolsó vasárnapján (a reformáció ünnepét megelőzve) ünnepeljük. Bár a német hagyományban inkább az ökumenikus imahéthez kapcsolódik az ünnep időpontja (január utolsó vasárnapja), angolszász szokáshoz hasonlóan nálunk az októberi időpont rögzült. „Az ünnep nem önmagában egy könyvet, a szent könyvet állítja a gyülekezet elé, hanem Isten kinyilatkoztatásának legfontosabb, legtisztább formáját, amely Krisztusra mutat, Krisztust prédikálja. Isten teremtő, megváltó, megszentelő igéjét tartalmazza, és a testté lett Igéről, Jézus Krisztusról szól.” (HAFENSCHER 2010, 397. o.)

Amit a textusról tudni kell

A 2012–2018 között munkálkodó perikópabizottság emelte be ezt az igeszakaszt az igehirdeté-

si textusok közé bibliavasárnapra. Először 2022-ben találkozhattunk vele (JOÓB 2022, 391–393. o.). A kijelölt igeszakasz István diakónus nagytanács előtti védőbeszédének egy szakasza. István védőbeszédében a zsidó nép történetét foglalja össze, különös hangsúlyt fektetve Ábrahám, József, Mózes, Dávid és Salamon alakjára. A textusban Mózes első negyven évéről esik szó, amelyet az egyiptomi udvarban töltött mint az uralkodó lányának nevelt fia. István diakónus hangsúlyozza, hogy Mózes „hatalmas volt beszédében és tetteiben” – ez szembemegy azzal az ószövetségi textussal (2Móz 4,10), ahol Mózes magát „nehéz ajkúnak” tartja. Ugyanakkor párhuzamba állítható a Lukács által rögzített, az emmausi tanítványok beszédében megjelenő Krisztus-képpel: „Az, ami a názáreti Jézussal esett, aki cselekedetben és szóban hatalmas próféta volt Isten és az egész nép előtt.” (Lk 24,19) István beszédében tehát Mózeset úgy mutatja be, mint aki Egyiptom minden bölcsességét elsajátította, és ennek révén hatalmas volt szóban és tettben. Ez sokkal inkább a hellenisztikus zsidóság Mózes-képét tükrözi, amelyet többek között Alexandriai Philón írásaiból (pl. *Mózes élete*) ismerhetünk. Ez az eltérés utalhat arra, hogy István (és a szavait lejegyző Lukács) a zsidó hagyományokból, különösen az alexandriai zsidó filozófia által formált képből merít, ahol Mózes bölcs, filozófus király alakja hangsúlyos.

Az esemény súlypontja, hogy Mózes felismeri népéhez való tartozását, és a szabadító szerepében lép fel – de ez még nem Isten elhívásával történik. Mózes megöl egy egyiptomit, de a népe nem érti meg szándékát, és elutasítja őt. Ez az elutasításmotívum (amely István beszédének egyik fő gondolatmenete) többszörösen visszatér: Izrael népe nem ismeri fel azokat a vezetőket és prófétákat, akiket Isten küld számukra. Mózes személye és története így párhuzamba állítható Jézus Krisztusával, akit szintén elutasítottak.

A szöveg etikai dimenziókat is hordoz: az egyiptomi megölése, az emberi igazságtétel kérdése, valamint a nép belső veszekedése – mind arról beszélnek, hogy a szabadulás nem csupán külső ellenségekkel szemben szükséges, hanem a közösségen és az egyes személyeken belül is. István beszédében ezek az események előképei az újszövetségi valóságnak.

A perikópa megértése

A textus teológiai középpontja Isten szabadító munkája és az arra adott emberi válasz. Isten már azelőtt munkálkodik, mielőtt a nép felismerné a szándékát. Mózes szándéka – bár jogos és igazságérettől hajtott – nem az Isten akarata szerint való, ezért kudarcot vall. Ez rámutat arra, hogy az emberi cselekvés, még ha jónak is tűnik, nem pótolhatja Isten tervét. Az emberi elhívás és küldetés csak akkor lehet áldott és sikeres, ha Isten vezetését követi.

Istvánt két vádpontban gyanúsítják: egyrészt a templom ellen, másrészt a törvény ellen beszél. Védőbeszédében kitér egyrészt arra, hogy Isten nem helyhez kötötten van jelen népében, hanem Lelkével akar közöttük lenni – ez válasz a templom elleni vádpontra. Másrészt a törvény-nyel kapcsolatban pontosan arról a különbségről tesz bizonyosságot, melyben az emberi szándék és buzgalom (a törvény megtartására vonatkozóan) szembemegy Isten akaratával, vezetésével. Ennek

egyik markáns példája Mózes szerepe a nép élén (hiába van törvény, mégsem bíznak Isten vezetésében, lázadnak), de a Jézussal szemben tanúsított magatartás is (a vallási vezetők elutasítják az Istentől küldött Emberfiát, a Messiást).

A szöveg teológiai kérdéseket is felvet: az elhívás és az engedelmesség kérdését, valamint az istenkép és a kairosoz problematikáját (például negyven év telik el, miután elmenekül Mózes, amikor Isten megszólítja őt; vagy Krisztus megjelenése az emberiség történetében). Felvetődik az is, hogyan ismeri fel az ember az Istentől jövő megszólítást, vezetést, és mit jelent akkor, amikor egy közösség visszautasítja az isteni küldöttest – ebben is párhuzamot vonhatunk Krisztus és Mózes sorsa között.

Igehirdetési vázlat

Isten igéje mindig is szólt – a Biblia mint az isteni megszólítás története

István beszédének íve az egész Ószövetségen áthalad. Ebben megláthatjuk, hogy Isten mindig megszólított kiválasztott embereket, hogy rajtuk keresztül is átadja üzenetét, rajtuk keresztül is megszólaljon az isteni teremtő szó. Az egész Szentírást tekinthetjük az isteni megszólítás történetének is. Ahogyan István végigveszi beszédében az Ószövetség főbb alakjait, főbb történeteit, mintegy ezzel igazolja ennek a megszólításnak a jelenvalóságát. Az Írás Ábrahámától Józsefen keresztül Mózes történetéig beszél az Igaz eljöveteleéről, melyet Isten megígér, de ugyanúgy megjelenik a beszédben Isten Igéjének (Krisztusának) elutasítása is az ember részéről. Ez az elutasításmotívum István beszédének egyik meghatározó mondanivalója. A templommal kapcsolatban pedig Dávid és Salamon király templomépítő szerepében bemutatja, hogy Isten soha nem emberkéz alkotta épületben akart jelen lenni, hanem népében, vezetve azt. Ezt a vezetést nem ismerik fel a nép vallási vezetői Jézusban.

Mózes története egy kulcsmozzanat: Isten már Egyiptomban is munkálta a szabadulást. A Bibliavasárnapon ráeszmélünk: a Szentírás nem pusztán történetgyűjtemény, hanem Isten igéjének jelenlétét. Isten ma is szól: nem némult el, csak talán nem figyelünk eléggé rá.

Az ember sokszor elutasítja Isten szavát: mert nem a saját elképzeléseink szerint történik

Mózes tette nem talál megértésre: a nép nem látja benne a szabadítót. „Ki tett téged elöljáróvá és bírónak közöttünk?” A gyanakvás, a bizalmatlanság reflexből jön – az érkezőt inkább látják egyiptominak, mint közülük valónak. A hitelesség kérdése is felvetődik, ahogyan az elhívás (külső és belső elhívás) motívuma is megjelenik. Mózes először önjelöltként lép a nép elé, míg az elhívás után Isten küldöttként áll a nép és a fáraó elé. Az érdekes, hogy mindkét esetben (először igazságérzetére alapozva, másodsor Isten követségében) népének elutasításával találkozik. Újra és újra végigszövi az Ószövetség történetfonalát ez az elutasítás. Jézussal is ez történik: nem az a Messiás érkezik, akire vártak. Ezért találkozik Jézus az elutasítással, ami végül a kereszti kísérő. István a feltámadt Krisztust hirdelve beszél arról, hogy most sem fogadják el őt. Ma is elutasítjuk az ige intését, ha kényelmetlen, vagy ha nem illeszkedik elvárásainkhoz.

Az ige szolgálatra formál: de nem a mi időnk szerint, hanem Isten terve szerint

Mózes negyvenévesen még nincs készen, hanem csak úton van. Isten igéje arra tanít, hogy Isten ideje, kairoza nem azonos a miénkkel. Az, hogy a lelkiismeretünkben vagy az ő törvényeiben megismerhető igazság indít bennünket harcra kiállásra, képviselőre, még nem jelenti azt, hogy Isten küldetésében járunk. Ez akkor válik igazzá és hitelessé, ha maga Isten cselekszik általunk. Fontos kérdés nemcsak az, hogy Isten szól, hanem az is,

hogy mi mikor válunk készségesre a hallásra és a cselekvésre. A szabad akarat révén Isten szavának elutasítása bennünk is jelen lehet. A Szentírás olvasása és a benne megszólaló ige nyomán nem egyszerűen tudást kapunk, hanem formálódunk – és így válunk Isten munkatársaivá.

Bibliavasárnap kérdése: felismerjük-e Isten szavát – és készek vagyunk-e engedelmessé válni?

István diakónus védőbeszédében az Írásokat, benne az ósatyák, próféták és királyok történeteit használja fel, hogy benne megszólaljon Isten élő és ható igéje. A Biblia szavain keresztül Isten ma is szól: de a kérdés, hogy nyitva van-e a szívünk. Olykor a legegyszerűbb embereken, helyzeteken keresztül szólít meg Isten – készek vagyunk-e meghallani? István életét adta az ige tanúságáért. Mi mit teszünk az ige fényében? Feladatunk nem csupán az olvasás, hanem az engedelmeskedés – megcselekedni Isten teremtő, megszabadító, életet újjáformáló igéjét. Ehhez Isten Szentlelkére van szükségünk.

További javaslatok az istentisztelethez

Lekciók

Ám 8,11–12 (fakultatív), Jn 20,30–31 (kötelező).

Énekek

EÉ 286; 289

Imádság

Urunk, Istenünk! Küldd el Lelkedet, hogy ne csak olvassuk, ne csak hallgassuk szavadat, hanem bennünk teremtő, életet formáló szóvá válhasson Krisztus jelenlétében, a Szentlélek munkája nyomán. Köszönjük neked a Szentírást, mely eszköz arra, hogy megszólíts bennünket. Köszönjük jelenlétedet és szeretetedet, hogy formálsz bennünket. Ámen.

Illusztrációk

Weöres Sándor: *Vonj sugaradba*

Vonj sugaradba Istenem!
mint madár a fészkére, szállnék hozzád,
de látod, a rét örömei közt
elpattant a szárnyam csontja.
Végy kosaradba Istenem!
mint hal a horogra, sietnék hozzád,
de látod, a gyűrűző mélynek
rám-tekeredett ezernyi hínárja.
Lelkemet mért áztatod
maró-lúgban évek óta,
ha sose végzel a mosással?
Kondérodban a tüzes lé
minek fortyog körülöttem,
ha sohase puhulok meg?
Mit akarsz szőni belőlem,
ha mindig szétmállok, mint a szecska;
Gonoszaid megtérnek, de hozzám
sose jön el a te országod.
Szívemet kétféle húzás tépi,
egyre lyukasabb, egyre zavartabb –
ládd-e, sokszor már azt se tudom,

melyik a te horgod zsinegje
s melyik a mélység inda-köteléke.
Vonj hevesebben! ön-erőmből
nem jutok én soha hozzád.

Weöres Sándor: *Rongyszőnyeg (13)*

Én is világot hódítani jöttem
s magamat meg nem hódíthatom.
Csak ostromolhatom nehéz kövekkel
vagy ámíthatom és becsaphatom.
Valaha én is úr akartam lenni
ó bár jó szolga lehetnék!
De jaj, szolga csak egy van: az Isten
s uraktól nyüzsgő a végtelenség.

Felhasznált irodalom

HAFENSCHER Károly 2010. *Liturgika. A keresztyén istentisztelet protestáns megközelítésben, ökumenikus szellemben.* Luther Kiadó – Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Egyházzene Tanszéke, Budapest.

JOÓB Máté 2022. Szentháromság ünnepe után 20. (biblia-)vasárnap. *Lelkipásztor*, 97. évf. 10 sz. 391–393. o.

■ ARADI ANDRÁS